

EŞ-ETKİNLİK | AFRIKA 2063 DEKLARASYONU (TASLAK)

8. TÜRKİYE- AFRIKA SAVUNMA GÜVENLİK VE UZAY FORUMU

“Afrika Güvenlik Mimarisi ve Türkiye”

8. Türkiye- Afrika Savunma Güvenlik ve Uzay Forumu; “Afrika Güvenlik Mimarisi ve Türkiye” ana temasıyla TASAM Millî Savunma ve Güvenlik Enstitüsü tarafından **28 Kasım 2025** tarihinde, Wish More Hotel İstanbul’da yapılan 11. İstanbul Güvenlik Konferansı eş-etkinliği olarak birlikte icra edilmiştir.

Forum’a çeşitli ülke ve bölgelerden, farklı alan ve sektörlerden konuşmacı ve protokol katılımı sağlanmıştır. Farklı ülkelerinden diplomatik temsilciler ve delegasyonlar da yer almıştır. Forum’da yerli/yabancı uzmanlar, akademisyenler ve diplomatlar tarafından konuşma ve sunumlar gerçekleştirilmiştir. Türkiye, Asya, Avrupa, Amerika ve Afrika ülkelerinden ilgili otoriteler de Forum’da temsil edilmiş, tüm oturumlar kurumsal olarak takip edilmiştir.

Forum’da önem taşıyan şu konular ele alınmıştır; “Afrika 2063 Güvenlik Savunma ve Uzay Vizyonu Ortaklık Perspektifleri”, “Afrika Birliği Yapay Zekâ Stratejisi”, “Afrika Deniz Güvenliği ve Türkiye”, “Somali Cibuti Libya Sudan Orta Afrika Cumhuriyeti Mali’de Türk Askerî Varlığı ve Yeni Ufuklar”, 4. Türkiye - Afrika Ortaklık Zirvesi Güvenlik İş Birliği için Perspektifler“, “Savunma Sanayii: Kara, Deniz, Hava, Uzay, Polis, Jandarma, İstihbarat, Stratejik Sektörler”

Forum’da ortaya konan aşağıdaki tespit ve önerilerin, mevcut kazanımları/kurumları yükseltecek bir vizyonla, ilgili tüm otoritelerin ve kamuoyunun dikkatine sunulması kararlaştırılmıştır:

1. Afrika kapsamlı uluslararası askerî stratejilerin Kıta’daki bölgesel güvenlik krizlerini beslediğine dair kaygılar dikkate alınmalıdır. Afrika’nın, gerek genel olarak endüstrideki gerekse dar kapsamda savunma sanayiindeki mevcut sorunlar nedeniyle askerî kapasitesini gereği gibi güçlendirememesinin; aşırı müdahaleci ve yeni sömürgeci eğilimlere zemin hazırladığı yönünde güçlü görüşler mevcuttur. Afrika kıtasında “terör” motifinin kaynaklar üzerinde

“rekabet hâlindeki devletlerin sistematik manipülasyonlarının baskı aracı” olarak uzun bir süre daha kullanılmaya devam edeceği de anlaşılmaktadır.

2. Göç sorununun da başlıca nedenlerinden olan kalkınma ve güvenlik sorunlarına yönelik “yapısal uyumu” önceleyen politikaların ise ters etki yaparak siyasi ve iktisadi krizleri beslediği görülmektedir. Sosyoekonomik dönüşüm güvenlikten bağımsız olmadığı gibi; bilim, teknoloji ve inovasyondan da bağımsız değildir. Türkiye’nin; savunma, güvenlik, bilişim ve uzay araştırmaları alanında da Kıta’nın 2063 gelecek vizyonu ile uyumlu ve karşılıklı kapasite gelişimine katkı sağlayacak stratejik nitelikli yeni projeler potansiyeli oldukça yüksektir. Türkiye terörizm, iç savaş, darbeler, sınır aşan suçlar ve iklim değişikliğinin yol açtığı olumsuzluklar gibi çeşitli güvenlik tehditleriyle karşı karşıya olan kıta devletlerini güvenlik ve askerî alanlarda desteklemektedir.
3. Afrika’da barış ve istikrarın sağlanması için Türkiye, BM’nin katılım davetiyle Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti’ndeki “Çok Boyutlu Entegre İstikrar Misyonlarına” katılmıştır. Bu misyonlar haricinde Türk askeri Türkiye’nin en büyük deniz aşırı tesisi olan Somali’deki askerî üste (TÜRSOM) de görev almaktadır. Diğer yandan Türkiye Afrika devletlerinin neredeyse yarısıyla askerî ve savunma alanlarında anlaşma imzalamıştır.
4. Türk Savunma Sanayii’nin gelişen teknolojisi ve ihracata açılmasıyla beraber çeşitli güvenlik sorunları olan Afrikalı devletler kısa sürede Türk savunma sanayii ürünleriyle yakından ilgilenmeye başlamıştır. Öyle ki bir yıl içinde bile yaklaşık 4 kat ihracat artışı sağlanmıştır. Afrika’dan Burkina Faso, Cezayir, Çad, Fas, Gana, Kenya, Mali, Moritanya, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali, Ruanda ve Uganda Türkiye’den muhtelif silah, askerî araç ve malzeme ithal etmiştir.
5. Geline nokta Türkiye artık Kıta’ya insani yardımlarda bulunan bir kamu diplomasisi aktöründen siyasi ve askerî konularla da ilgili yüksek politikaya sahip bir aktör olma durumuna gelmiştir. Türk Savunma Sanayii’nde hızla yaşanan kararlı teknolojik gelişmelerin bu durumdaki katkısı da büyüktür. Kıta’nın genel güvenlik atmosferi ve ülkelerin siyasi, askerî ve sosyoekonomik yapıları Türk savunma Sanayii ürünlerinin Kıta’ya ihracatı için uygun koşulları sağlamaktadır. Ancak diğer yandan Türkiye Afrika’ya yönelik ilişkilerinin geleceği açısından Kıta’nın güvenlik meselelerini yakından ve detaylı olarak takip etmek zorundadır.

6. Kızıldeniz ve Afrika Boynuzu, yalnızca bir ticaret hattı değil; enerji, güvenlik ve jeopolitik rekabetin iç içe geçtiği kırılğan bir güvenlik koridoru haline gelmiştir. Süveyş Kanalı'ndan Afrika Boynuzu'na uzanan bu hat, petrol, doğal gaz ve küresel ticaretin sürekliliği açısından hayati önem taşıırken; bölgesel çatışmalar, dış müdahaleler ve vekâlet savaşları nedeniyle yüksek riskli bir güvenlik alanına dönüşmüştür.
7. Çevresel kırılğanlıklar ve ekolojik tehditler, Kızıldeniz havzasındaki güvenlik sorunlarını derinleştiren yapısal unsurlar haline gelmiştir. Sığ ve ekolojik açıdan hassas bir deniz olan Kızıldeniz; mercan resifleri, deniz altı fay hatları ve sınırlı yenilenme kapasitesi nedeniyle çevresel tahribata açık bir yapı sergilemektedir. Bu durum, enerji hatları ve altyapı projeleri açısından bilinçli bir kaçınma politikasını beraberinde getirmiştir.
8. Afrika Bölgesi, uluslararası ve bölgesel güçlerin çakişan stratejik hedefleri nedeniyle kalıcı bir gerginlik alanına dönüşmüştür. ABD, Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği'nin askeri müdahaleleri; Çin, Rusya, İran ve Körfez ülkelerinin artan askeri ve ticari varlığıyla birleşerek güvenliği istikrara kavuşturmaktan ziyade rekabeti derinleştiren bir etki yaratmaktadır.
9. Rusya-Ukrayna Savaşı ve Gazze merkezli çatışmalar, Kızıldeniz'deki ticari ve enerji akışlarını doğrudan etkilemiş; deniz taşımacılığında rota değişimlerine yol açmıştır. Petrol tankerlerinin geçişleri azalmış, Süveyş üzerinden yapılan sevkiyatlar düşmüş, ticaret önemli ölçüde Ümit Burnu ve alternatif güzergâhlara kaymıştır. Bu durum teslimat sürelerini uzatmış, maliyetleri artırmış ve küresel enflasyonist baskıları güçlendirmiştir.
10. Güvenlik riskleri, küresel tedarik zincirlerinde ciddi kırılmalara neden olmaktadır. Savaş bölgesi ilanları ve sigorta primlerindeki artışlar, taşımacılık maliyetlerini yükseltmekte; özellikle gıda ve bozulabilir ürünlerde ekonomik kayıpları hızlandırmaktadır. Nitelikli mürettebatın riskli bölgelere girmeyi reddetmesi, deniz taşımacılığında yapısal bir kapasite sorunu yaratmaktadır.
11. Deniz taşımacılığı yalnızca askeri tehditlere değil, kaza ve altyapı hasarı risklerine de açık hale gelmiştir. Denizaltı fiber kablolarının zarar görmesi, internet ve veri trafiğinde ciddi kesintilere yol açmış; elektrik iletim projeleri ve bölgesel enterkonneksiyon planları çatışmalar nedeniyle askıya alınmıştır. Bu durum, güvenliğin yalnızca askeri değil, altyapısal bir mesele olduğunu ortaya koymaktadır.
12. Yasa dışı ticaret, Kızıldeniz ve Afrika Boynuzu güvenliğini tehdit eden en görünmez fakat en yaygın risklerden biridir. Uyuşturucu, silah, insan, organ ve vahşi yaşam ticareti; düşük denetim oranları,

konteyner taşımacılığındaki yapısal açıklar ve gemi kimlik bilgilerinin manipülasyonu yoluyla küresel ölçekte dolaşıma sokulmaktadır.

13. Uluslararası denizcilik sistemindeki denetim eksikliği, yasa dışı ticaretin sürdürülebilirliğini artırmaktadır. Dünya genelinde konteynerlerin yalnızca çok küçük bir kısmının denetlenebilmesi, gemiden gemiye transferler ve çok modlu taşımacılık ağları yasa dışı faaliyetlerin tespitini zorlaştırmaktadır.
14. Afrika Boynuzu, yasa dışı ticaret için bir geçiş ve tampon bölge işlevi görmektedir. Yoksulluk, kurumsal zafiyetler ve yaygın yolsuzluk; bölgeyi küresel kaçakçılık ağları açısından cazip hale getirmekte, güvenlik sorunlarını derinleştirmektedir.
15. Türkiye'nin bölgede artan askeri, ticari ve diplomatik varlığı hem fırsatlar hem de çok boyutlu riskler barındırmaktadır. Somali'deki askeri eğitim üssü, liman işletmeciliği faaliyetleri ve savunma sanayi ihracatı Türkiye'nin bölgesel görünürlüğü artırırken; çatışmalara dolaylı taraf olma, yasa dışı ticaret ağlarından olumsuz etkilenme ve göç baskısı gibi riskleri de beraberinde getirmektedir.
16. Savunma sanayi ihracatı, etik ve güvenlik boyutlarıyla birlikte ele alınması gereken stratejik bir alan haline gelmiştir. Silah satışlarının denetimsiz biçimde artması, bölgesel çatışmaları besleme ve uzun vadede istikrarsızlığı derinleştirme riski taşımaktadır.
17. Türkiye açısından Afrika Boynuzu ve Kızıldeniz, küresel hedefler ile bölgesel sorumluluklar arasında denge kurulması gereken bir deneme alanıdır. Sert güç ile yumuşak güç unsurlarının dengeli kullanımı, altyapı yatırımları ve güvenlik politikalarının bütüncül bir stratejiyle ele alınması, bölgesel istikrar açısından kritik önem taşımaktadır.
18. Çok kutuplu dünya düzeni söylemi, yükselen güçler arasında liderlik rekabetini yeniden tanımlayan bir çerçeve haline gelmiştir. Çin, kendisini tek kutuplu Amerikan düzenine karşı çok kutupluluğun savunucusu olarak konumlandırmakta; ancak bu çok kutupluluk anlayışı içinde liderliğin yine kendisine ait olduğu varsayımını korumaktadır.
19. Çin'in yükselen dünyaya yönelik liderlik iddiası, tarihsel olarak Bandung Konferansı ve Bağlantısızlar Hareketi mirasına dayanmaktadır. 1955 Bandung Konferansı'ndan itibaren Çin, sömürgecilik karşıtı söylem, iç işlerine karışmama ilkesi ve altyapı yardımları üzerinden gelişmekte olan ülkeler nezdinde meşruiyet üretmiştir.
20. "Üç Dünya Teorisi", Çin'in yükselen ülkeler arasında liderlik rolünü teorik zemine oturtma çabasının kurumsal ifadesi olmuştur. Birinci Dünya'nın emperyal güçler, İkinci Dünya'nın aradaki

ülkeler, Üçüncü Dünya'nın ise kalkınma ihtiyacı olan ülkeler olarak tanımlandığı bu yaklaşım, Çin'in kendisini Üçüncü Dünya'nın doğal temsilcisi olarak konumlandırmasına hizmet etmiştir.

21. Günümüzde Çin, bu tarihsel söylemin kalıntıları üzerinden yükselen dünyaya liderlik teklifini sürdürmektedir. Devlet başkanları düzeyinde kurulan yoğun diplomatik temaslar, sembolik jestler ve doğrudan liderler arası etkileşim, Çin'in uluslararası toplantıları etkin biçimde kullanmasını sağlamaktadır.
22. G20 gibi çok taraflı platformlar, yükselen güçler açısından yalnızca temsil değil, liderlik inşası alanlarıdır. Çin ve Güney Afrika gibi aktörler bu platformları stratejik biçimde kullanırken; sembolik varlık ile derin diplomatik etkileşim arasındaki fark belirginleşmektedir. Güney Afrika, dış baskılara rağmen G20 sürecinde normatif liderlik sergileyerek yükselen ülkeler arasında konumunu pekiştirmiştir. Uzun ve kapsamlı deklarasyonların yayımlanması, çok taraflı iradenin vurgulanması ve siyasi bedel pahasına bağımsız tutum alınması, Güney Afrika'nın liderlik iddiasını güçlendirmiştir.
23. Türkiye'nin yükselen ülkeler arasındaki konumu, görünür faaliyetler ile algılanan liderlik arasında bir boşluk barındırmaktadır. Altyapı projeleri, askeri varlık ve insani girişimler önemli olmakla birlikte, bu faaliyetlerin Afrika kamuoyundaki karşılığı sınırlı kalmaktadır.
24. Yükselen güçler açısından liderlik, yalnızca devletler arası ilişkilerle değil, kamuoyları nezdinde inşa edilmektedir. Afrika'da artan demokratik seçimler, liderlik algısının halklar tarafından şekillendiği yeni bir siyasal bağlam yaratmaktadır.
25. Kültürel ve eğitsel görünürlük, yumuşak gücün temel taşıyıcılarıdır. Konfüçyüs Enstitüleri, British Council gibi yapılar aracılığıyla kültürel etki üreten ülkeler, uzun vadeli nüfuz alanları oluşturmaktadır. Türkiye'nin kültürel ve akademik kapasitesi, uluslararası düzeyde yeterince projekte edilmemektedir. Üniversiteler, burs olanakları ve akademik kaliteye rağmen, Afrika'daki genç nüfus nezdinde Türkiye birincil tercih ülkeleri arasında yer almamaktadır.
26. Eğitim diplomasisi, düşük maliyetli ancak yüksek etkili bir nüfuz aracıdır. Çin'in özellikle iş dünyası ve teknik alanlarda sunduğu burslar, Afrika'daki gelecek elitleriyle kalıcı bağlar kurulmasını sağlamaktadır. Katar örneği, arabuluculuk ve kapsayıcı diplomasi yoluyla yükselen güç olmanın alternatif bir modelini sunmaktadır. Yüksek düzeyde eğitilmiş, genç ve teknokrat kadrolarla yürütülen dış politika; kriz aktörlerini bir araya getiren aracı rolüyle küresel görünürlük üretmektedir.

27. Kurumsal kapasite, yükselen güçlerin dış politika etkinliğinde belirleyici bir faktördür. Genç, uzmanlaşmış ve doğrudan karar verici mekanizmalara bağlı diplomatik kadrolar, hızlı ve etkili dış politika üretimini mümkün kılmaktadır. Çin ve Katar, yumuşak güç ile kurumsal yenilenmenin birlikte yürütülebileceğini göstermektedir. Akademi, diplomasi ve devlet aygıtı arasındaki eşgüdüm, yükselen güç olma iddiasını güçlendirmektedir.
28. Türkiye'nin risk alan diplomatik girişimleri, uluslararası kamuoyunda yeterince görünür değildir. Somali'ye düzenli uçuşların başlatılması ve Karadeniz Tahıl Girişimi gibi yüksek riskli diplomatik hamleler, küresel ölçekte yeterli tanıtım ve anlatı üretimine konu edilmemiştir. Yüksek risk alanlarında yürütülen diplomasi, stratejik iletişimle desteklenmediği sürece algı üretmemektedir. Afrika'daki aktörler, Türkiye'nin sağladığı katkıların farkında olmadan bu katkılardan dolayı biçimde faydalanmaktadır.
29. Diplomatik varlık, yalnızca elçilik açmakla değil, sahada aktif ve kültürel olarak temas kurmakla anlam kazanmaktadır. Proaktif diplomasi, yerel topluluklarla kurulan ilişkiler ve kültürel faaliyetlerle güçlenmektedir.
30. Kültürel cazibe, kamu diplomasisinin öncül unsurudur. Popüler kültür, tarih anlatıları ve sembolik figürler, uluslararası algının şekillenmesinde kritik rol oynamaktadır. Türkiye'nin tarihsel deneyimi ve bağımsızlık mücadelesi, yükselen dünyaya hitap edebilecek güçlü bir anlatı potansiyeli taşımaktadır. Atatürk'ün bağlantısızlık ve bağımsız kalkınma mirası, modern diplomatik söylemle yeniden üretilmeye ihtiyaç duymaktadır.
31. Askeri eğitim kadar diplomatik kapasite inşası da yumuşak gücün temel bileşenidir. Afrika ülkelerinin dışişleri kadrolarına yönelik eğitim ve kapasite geliştirme programları, uzun vadeli stratejik ortaklıklar yaratabilir.
32. Türkiye'nin yükselen güçler arasındaki konumu, askeri ve ekonomik faaliyetlerin ötesinde, diplomatik ve kültürel projeksiyonla güçlendirilebilir. Yumuşak gücün sistematik biçimde kullanılması, Türkiye'nin Afrika ve yükselen dünyadaki algısını dönüştürme potansiyeline sahiptir.
33. Türkiye - Afrika ilişkilerinin kurumsal temeli 1998 tarihli Afrika Açılım Eylem Planı'na dayanmakla birlikte, ilişkiler asıl ivmesini 2005 sonrası dönemde kazanmıştır. Büyükelçilik sayısındaki artış ve Türk Hava Yolları'nın Afrika destinasyonlarının genişlemesi, Türkiye'nin kıtaya yönelik çok boyutlu angajmanını güçlendirmiştir. 3. Türkiye - Afrika Zirvesi ile ilişkiler ekonomik, siyasi, kültürel ve askeri-stratejik boyutları kapsayan geniş bir etkileşim alanına evrilmiştir. Türkiye'nin Afrika'ya

yönelimi, kıtada uzun süredir varlık gösteren küresel aktörlere kıyasla geç bir hamle olmasına rağmen, kısa sürede somut ve olumlu sonuçlar üretmiştir.

34. Türkiye'nin Afrika'da hızla karşılık bulmasının arkasında, Osmanlı Devleti'ne dayanan derin tarihsel arka plan ve kültürel bağlar bulunmaktadır. Osmanlı mirasına dayalı kültürel ve duygusal birliktelik, Türkiye ile Afrika toplumları arasında güven temelli ilişkilerin kurulmasında kritik rol oynamaktadır.
35. Osmanlı Devleti'nin Afrika'daki tarihsel varlığı, akademik ve siyasi literatürde büyük ölçüde ihmal edilmiş veya bilinçli/bilinçsiz biçimde görünmez kılınmıştır. Osmanlı'nın Afrika'daki nüfuz alanını dar bir Akdeniz kıyı şeridiyle sınırlayan harita ve anlatımlar, tarihsel gerçeklerle örtüşmemektedir. Bu daraltılmış perspektif, "Afrika" kavramının anlam alanını sınırlayarak Türkiye'nin kıtaya yönelik vizyonunu kısırlaştıran bir etki üretmiştir.
36. 20. yüzyıl başlarına kadar devam eden Osmanlı (Türk) hâkimiyeti ve nüfuzu, Afrika kıtasında nicelik ve nitelik bakımından dikkat çekici bir yaygınlığa ulaşmıştır. Osmanlı'nın Afrika'daki varlığı, sömürgeleştirme ve köleleştirme pratikleriyle özdeşleşmeyen farklı bir tarihsel etkileşim modeline dayanmaktadır. Bu tarihsel nüfuz alanının sınırlarının tanınması ve dinamiklerinin doğru biçimde anlaşılması, Türkiye'nin Afrika'ya yönelik gelecek vizyonu açısından stratejik değer taşımaktadır.
37. Osmanlı Devleti'nin Afrika'daki gerçek sınırlarının belirlenmesi, tarihsel belgeler, haritalar ve fiziki coğrafyanın doğal sınırları esas alınarak mümkündür. Bilimsel yöntemlerle oluşturulan yeni Osmanlı Afrika haritası, tarihsel gerçeklerin doğru şekilde ifade edilmesini sağlamaktadır. Söz konusu haritalandırma, unutturulmaya çalışılan kadim bağların görünür kılınmasına hizmet etmektedir. Ortaya konulan zihinsel harita, Türk devlet aklının ve Afrika politikalarının tarihsel dayanaklarını güçlendirecek bir referans çerçevesi sunmaktadır. Osmanlı mirasına dayalı bu yeni perspektif, Afrika ülke ve toplumlarıyla daha güçlü ve sürdürülebilir ilişkilerin geliştirilmesine imkân tanımaktadır.
38. Mali'de 2020 yılından itibaren yaşanan siyasi gelişmeler, Sahel Bölgesi'nde ortaya çıkan yeni siyasal paradigmanın somut örneklerinden birini oluşturmaktadır. Mali'deki darbe süreci, Afrika Birliği'nin kuruluş ilkeleriyle şekillenen geleneksel Afrika siyasi paradigmasına aykırı bir yönelimi temsil etmektedir.
39. 2022'de Burkina Faso'da, 2023'te Nijer'de gerçekleşen darbeler ve bu üç ülkenin ECOWAS'tan ayrılarak konfederasyon kurması, Sahel'de yeni bir bölgesel düzen arayışının göstergesidir.

40. Afrika Birliği'nin ilke ve hedeflerine aykırı hareket eden ülkelere yönelik yaptırımları, yeni paradigmanın kurumsal çerçevesini güçlendirmiştir.
41. Mali'nin geleneksel müttefiki Fransa yerine Türkiye ile artan işbirliği, Sahel'deki paradigma değişiminin önemli göstergelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Türkiye - Mali ilişkileri, Sahel'deki siyasal dönüşümü ve Türkiye'nin Afrika ve Sahel politikalarını anlamak açısından açıklayıcı bir örnek teşkil etmektedir.
42. Türkiye'nin Sahel politikaları ile bölgede ortaya çıkan yeni paradigma arasında karşılıklı ve yapıcı bir etkileşim bulunmaktadır. Türkiye - Mali ilişkilerinin merkezinde savunma ve güvenlik alanındaki işbirliği yer almaktadır. Mali'nin Türkiye'den insansız hava araçları başta olmak üzere askerî araç ve teçhizat tedarik etmesi, ikili savunma işbirliğinin somut göstergesidir.
43. Türkiye'nin Mali'de askerî varlık göstermesi, ülkedeki geçiş sürecine destek veren ılımlı bir yaklaşım çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye'nin Mali'deki askerî yönetime yaptırım uygulamaması ve geçiş sürecini desteklemesi, Ankara'nın Sahel'e yönelik pragmatik politikasını yansıtmaktadır.
44. Türkiye'nin Sahel'in merkez ülkeleri tarafından oluşturulan üçlü konfederasyona olumsuz yaklaşmaması, bölgesel dönüşüme karşı dışlayıcı olmayan bir tutum benimsediğini göstermektedir.
45. Türkiye'nin Fransa'nın Mali'ye yönelik geçmiş ve mevcut politikalarını eleştirmesi, Sahel'deki güç dengelerinin yeniden şekillenmesine işaret etmektedir. Türkiye - Mali ilişkilerinde savunma işbirliğinin sürekliliği, geleceğe yönelik öngörülerin temel dayanaklarından birini oluşturmaktadır. Terörizmle mücadele alanındaki işbirliği, Türkiye - Mali ilişkilerinin önemli ve kalıcı boyutlarından biridir.
46. Türkiye, Mali'den FETÖ ile mücadelenin sürekliliğini talep ederken, Mali de Tuareg ayrılıkçı yapılanmaları ve terör örgütlerine karşı işbirliğinin devamını istemektedir. Türkiye'nin Mali'deki iç siyasi geçiş sürecini yakından takip etmesi, Ankara'nın olası bir arabuluculuk rolü üstlenebileceğine işaret etmektedir. Türkiye'nin farklı siyasi aktörler arasındaki rekabet ve anlaşmazlıkların giderilmesine katkı sunabilecek bir konumda olduğu değerlendirilmektedir.

47. Mali’de yaşanan gelişmeler ve Türkiye - Mali ilişkilerinin seyri, Sahel’in genel siyasi tablosunun anlaşılmasında belirleyici öneme sahiptir. Türkiye, Fransa’nın Mali’den çekilmesiyle oluşan askerî ve siyasi boşluğu doldurarak bölgedeki etkinliğini artırmaktadır.
48. Türkiye’nin Mali’ye uygulanan uluslararası yaptırımlara katılmaması, Sahel’de ortaya çıkan yeni paradigma ile uyumlu bir politika izlediğini göstermektedir. Türkiye’nin Sahel’de artan askerî ve siyasi rolü, Ankara - Bamako ilişkilerinde yeni işbirliği alanlarının ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir.
49. Uluslararası sistem anarşik bir yapı arz etmekte; ulus-devletler ulusal çıkarlarını güce dayalı politikalar yoluyla gerçekleştirmektedir. Bu güç merkezli düzen, tarih boyunca savaş, sömürgecilik ve baskı süreçleriyle geniş ölçekli göç hareketlerini ve diaspora oluşumlarını beraberinde getirmiştir. Diaspora olgusu, güçlü aktörlerin zayıf coğrafyalar üzerindeki hâkimiyet süreçleriyle doğrudan bağlantılı olarak gelişmiştir.
50. Afrika kıtası, zengin doğal kaynakları ve stratejik konumu nedeniyle küresel güç rekabetinin merkezî alanlarından biri hâline gelmiştir. Avrupalı sömürgeci güçler, 19. yüzyıl sonu itibarıyla Afrika’nın büyük bölümünü kontrol altına alarak kıtanın siyasi, ekonomik ve toplumsal yapısını dönüştürmüştür.
51. Afrika’nın “Karanlık Kıta” şeklinde tanımlanması, sömürgeci söylemin tarihsel ve entelektüel birikimi görünmez kılma amacını yansıtmaktadır. Afrika tarihi yazımında Batı merkezli anlatıların hâkimiyeti, kıtanın dünya tarihindeki rolünün uzun süre eksik anlaşılmasına yol açmıştır.
52. Afrika, küresel ölçekte önemli yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip olmasına rağmen bu kaynakların kıta halklarının çıkarları doğrultusunda kullanılmaması nedeniyle yapısal yoksullukla karşı karşıyadır. Doğal kaynak fiyatlarının Afrika dışındaki merkezlerde belirlenmesi, kıtanın küresel sistemdeki bağımlı konumunu pekiştirmektedir.
53. 21. yüzyılda Afrika, Batılı ve Doğulu güçlerin eş zamanlı olarak rekabet ettiği çok aktörlü bir jeopolitik alan hâline gelmiştir. Bu rekabet ortamında diasporalar, devletlerin Afrika’daki askerî, ekonomik, kültürel ve siyasi nüfuzlarını artıran stratejik araçlar olarak öne çıkmaktadır.
54. Fransa ve İngiltere gibi eski sömürgeci güçlerin diasporaları, Afrika’da dil, kültür ve yönetim yapıları üzerinden kalıcı etki üretmiştir. Batılı güçler, Afrika’daki çıkarlarını korumak amacıyla diasporaları

önemli bir kaldıraç olarak kullanmaya devam etmektedir. Doğulu güçler ise sömürgeci geçmişe sahip olmamaları nedeniyle Afrika toplumları nezdinde görece meşruiyet avantajına sahiptir.

55. Çin diasporası, Afrika'da ekonomik faaliyetler ve yatırımlar üzerinden güçlü bir etki alanı oluşturmuştur. Çin devletinin diaspora ile koordineli hareket etmesi, Çin diasporasının Afrika'daki etkinliğini artıran temel faktörlerden biridir.
56. Hindistan diasporası, özellikle nitelikli insan kaynağı ve bilişim alanındaki kapasitesiyle Afrika'da dikkat çekici bir güç unsuru hâline gelmiştir.
57. Japonya, geniş bir diasporaya sahip olmamasına rağmen kalkınma, eğitim ve güvenlik işbirliği projeleri aracılığıyla Afrika'da nüfuz üretmektedir.
58. Amerika Birleşik Devletleri, Afrika politikalarında çıkar temelli ve dönemsel olarak değişken bir yaklaşım benimsemiştir. Avrupa Birliği ülkeleri, Afrika ile ilişkilerini bölge dışı aktörlerin artan varlığı karşısında yeniden tanımlama çabası içindedir.
59. Diaspora, yalnızca nüfus büyüklüğüyle değil, ana vatan tarafından geliştirilen kurumsal ve politik çerçevelerle stratejik bir güce dönüşmektedir. İrlanda, Çin, Hindistan ve Yunanistan gibi örnekler, ulusal çıkar odaklı diaspora politikalarının küresel ölçekte etki üretebildiğini göstermektedir.
60. Diasporaların buldukları ülkelere entegre olurken ana vatanla bağlarını koruyabilmeleri, sürdürülebilir güç üretiminin temel unsurlarındandır. Afrika'da yürütülen diaspora politikaları, devletlerin ulusal çıkarlarını sınır ötesine taşıyan uzun vadeli stratejik araçlar olarak işlev görmektedir.
61. Afrika'daki güç mücadelesinde diasporalar, klasik askeri ve ekonomik araçların tamamlayıcısı niteliğindedir. Afrika'nın geleceğine yönelik rekabette, diaspora temelli politikalar belirleyici unsurlardan biri olmaya devam edecektir.

8 Kasım 2025, İstanbul

